

A tájékoztatásról

Kétségtelen, hogy a magyar irodalom két legismertebb és legnagyobb hatású költője Petőfi Sándor és Ady Endre, akiknek azonban nemcsak rajongói, hanem irigyeik is voltak szép számmal. Tudvalevő, hogy tévedhetetlen ember nincs, s a költő is ember, ezért ők – mint a magyar költészet úttörői – letérve a járható ösvényről, olykor eltévedhettek. Petőfi, például, aki igen ügyesen tudta fölhasználni elődeinek (főleg Kölcseynek) az ötleteit, *A magyar nemzet* (1846) c. versében áttételesen, azaz közvetve ugyan, de azt állítja, hogy a magyar nemzet lomha és gyáva: „Élt egy nép a Tisza táján / Századokig lomhán, gyáván.” Így általánosítva, mintha a magyarság mindig egységes nemzet lett volna. Pedig dehogyan volt az, a nagy többség ugyanis kiszolgáltatott, elnyomott és jog nélküli jobbágyként tengette életét századokon át, s emiatt többször is föllázadt, de a legkisebb szabadabb megmozdulását kíméletlenül megtorolta az állami és a helyi hatalom. Ami tehát lomhaságnak, gyávaságnak látszik, az valójában védekezés volt, mely az életben maradáshoz szükséges egyetlen lehetséges föltételt biztosította. Ez a magyarság, úgy látszik, sokat tanult elődeinek: a hunoknak és az avaroknak a sorsából, akik nem voltak gyávák ugyan, sőt a végsőkig elszánva magukat, bátran küzdöttek életük méltóságáért, de nyomtalanul eltűntek erről a tájról. A magyarság viszont megmaradt, s ma is él, habár sokan szerették volna, s szeretnék ma is eltemetni.

Már Berzsenyi a tizenkilencedik század kezdetén a magyar nemzet (szintén általánosítva) romlásának okát gyávasággal magyarázta ismert ódájában. De Ady Endre sem maradhatott ki ebből a sorból, jó száz évvel később ugyanis *A hőkölés népe* c. versében ezt írta: „Mindig ilyen volt: apró khánok / Révén minden igának barma, / Sohse harcolt még harcot végig, / Csak léhán és gyáván kavarta.” Nem csoda hát, hogy a gyá-

vaság bélyegét ma is szívesen rásütik a magyar népre, vagy legalábbis a magyar értelmiségre, mint ahogy ezt Takaró Mihály irodalomtörténész tette *Egy irodalmár töprengései Trianonról* c. tanulmányában (*Aracs*, XII. évf. 1. szám) – azzal a különbséggel, hogy többes szám első személyt használ: „Meggyőződésem, bajaink első oka az, hogy már sok-sok évtizede elsősorban intellektuálisan gyávák vagyunk Trianon kérdésében.” Helyben vagyunk. Kezdődik, illetve folytatódik a hagyományos önostorozás! „Meggyőződésem ugyanis, hogy Trianon nem egy történelmi esemény csupán, sokkal inkább gyengeségünk, önfeladásunk szimbóluma, amely máig is él, és már beleivódott a mindennapjainkba is.” A szerző több Trianonról beszél: „Az első Trianont a magyar nemzet már 1920 előtt elszenvedte. A történelmileg bekövetkezett eseményt ugyanis megelőzte egy szellemi Trianon a XX. század első két évtizedében.” Véleménye szerint ennek a szellemi Trianonnak az előkészítésében fontos szerepet játszott a Nyugat irodalmi folyóirat, mely elsősorban irodalomkritikai tevékenységével megosztó szerepet játszott a magyar kultúrában, itt jelent meg először ugyanis az a fajta liberális, kozmopolita, szabadkőműves indíttatású szellemiség, amelyik majd egyenesen elvezet 1920-hoz. Szokás mondani, hogy a Nyugat vezéregyénisége Ady Endre volt. Róla a szerző így vélekedik: „Ő – akit én mint költőt természetesen irodalmunk legnagyobbjai közé sorolok (ugyanaz emberségére nem áll) – azt írja 1915-ben egy levélben Hatvany Lajosnak, hogy ez a háborús céció majd szépen lecseng. Mindezt akkor írja, amikor mindenki tudta, hogy az ezeréves Magyarország ebben a háborúban élethalálharcát vívja!” Ady Endre határozottan háborúellenes volt, s sírjukban is elátkozott gazoknak nevezte azokat, akik a magyarság nyakára hozták a háborút, a rémet, s vágóhídra hajsolták a fiatalok ezreit, tízezreit.

De nem azért volt háborúellenes, mert belépett egy szabadkőműves páholyba, hanem azért, mert ez volt a meggyőződése. És neki volt igaz, nem Herczeg Ferencéknek. Tudta ugyanis, hogy az ország csak látszólagosan (virtuálisan), pontosabban: névlegesen létezik, hiszen területének jó részét akkor már nem magyarok lakták. Márpedig a terület, a föld azoké, akik benépesítik, s nem azoké, akik csak magukénak képzelik. Az ország nép nélkül semmit sem ér, a bőséges fiatalokkal rendelkező nép viszont előbb-utóbb országot szerez magának. Ady Endre levelezését kár bizonyítékként bármire fölhasználni, hiszen a költő ugyanolyan kiszolgáltatott volt, mint a nép többsége. Erről egyértelműen maga vallott verseiben: „Megöl a disznófejű Nagyúr... Sertés testét, az undokot én / Simogattam...” Azokról pedig, akikhez csatlakoznia kellett, hogy érvényesülhessen, ilyeneket írt: „Ki látott engem?”, „Szeretem-e azokat, kiknek mondom”, „Kit mutatok s mit kutató szemeknek” stb. A hazaszeretetről pedig A föl-földobott kő c. verse vall ékesen, s emberségét sem kell bizonyítani.

A magyar irodalom nem szakadt ketté népies és urbánus vonalra, hiszen nem szakadhat ketté a két világ, vagyis az, ami eleve két egymástól jól elkülönülő részből áll.

Ady Endre már a maga korában szálka volt sokak szemében, s az ma is. Ezért hallgatnak róla, vagy lekicsinylik és vádolják. Remélem, Takaró Mihály nem tartozik közéjük. Szerencsére, tanulmányának a lényege nem az, amiről eddig szó volt, hanem az, ami a jelenre és a tennivalókra vonatkozik, hogy egy újabb Trianont elkerüljünk: „Közhelyszerűen fájdalmas igazság, hogy a magyar nemzet évtizedek óta krízisben van... Amikor egy nemzet végveszélybe kerül – meggyőződésem, hogy a magyarság abba került –, értelmiségének, bármilyen keserves is az, kötelessége önvizsgálatot tartani... Mit akarnak ma elvenni elsősorban a magyar néptől? Mi a mai Trianonunk? A kultúránk elvesztése... a magyar kultúrát kell visszaszerezni tehát, mert az halódik, az vész el, azt csatolták el tőlünk.” Úgy látja, hogy első lépésként a tankönyvkiadást kellene a kezünkbe venni, majd vissza kellene szerezni a magyar iskolákat is; mert minden az iskolán múlik. Úgy van! És a tájékoztatáson – tehetjük ehhez hozzá. A tájékoztatás ugyanis

– akár igazat közöl, akár nem –, ha kellő mennyiségben adagolják, a tudatformálás leghatásosabb eszköze, módja, mely az emberek szokásait, magatartását, ízlését, szóhasználatát, sőt észjárását, végső soron pedig még az erkölcsét is képes megváltoztatni. Jól tudják ezt a mindenkori parancsuralom (diktatúra) képviselői és hívei, ezért a tájékoztatás irányítását és ellenőrzését már a kezdet kezdetén igyekeznek megkaparintani. A helyzet a demokráciákban csak annyira módosul, hogy amíg az ún. baloldali és liberális pártok képviselői és hívei rendkívül érzékenyek a tájékoztatás mindenfajta megnyilvánulása iránt, addig a jobboldalinak mondott és keresztény politikusok nem sokat törődnek a tájékoztatással, bízván az igazság erejében. Ennek rendkívül súlyos következményei szoktak lenni (lásd az MDF kormányának 1994-es és a Fidesz-kormány 2002-es bukását).

A végveszélyről még Trianonnál is riasztóbb képet festett Wass Albert: „Ha nem ébredünk magunkra idejében... akkor bizony könnyen meglehet, hogy mához száz esztendőre már csak néhány eldugott rezervációban beszélnek és dalolnak magyarul... A magyar nemzet sajnó egy olyan szellemi elnyomás alatt, melynek egyetlen célja, hogy megszerezze a hatalmat” (1997). Az író ismeretei szerint ugyanis ennek a szellemi elnyomásnak a képviselői és hívei tájékoztatásuk útján napról napra ölik ki a magyarság lelkéből az ősi gyökérzetű nemzeti öntudatot. Wass Albert hosszú ideig Amerikában élt, s bízott Amerika igazságtevő készségében. Írói tehetségét ezért arra használta föl, hogy angolra fordított könyveivel és cikkeivel tájékoztassa az amerikai közönséget a magyarság nehéz helyzetéről. Hitt a könyv erejében is: „A könyv gondolatátvitel... a mondanivaló tudatosítása másokban. A könyv csak akkor ér valamit, ha el tudják azt olvasni azok, akiket meg akarunk nyerni a magunk ügye mellé. Ebben az esetben a könyv ma a legeredményesebb fegyver a világon.” Nem rajta múlt, hogy az effajta tájékoztatásnak nem lett eredménye.

Veres Péter sohasem járt Amerikában, s értelmiségi sem volt, ha értelmiségin csak iskolázottságot értünk, mégis jobban tudott tájékozódni a világ dolgaiban, mint Wass Albert. Ő ugyanis sohasem beszélt ázsiai hordákról, s nem hitt

abban, hogy Trianon után Amerika és egyáltalán a nyugati hatalmak segíteni fognak a magyar népen. Ezért kelet felé fordult, szentségtörően, s azt a kérdést fogalmazta meg, hogy mi lett volna, ha kiegyezünk nagy testvérnépünkkel, a törökökkel. Könnyű elképzelni. Az, ami a Balkánon, vagy annál még jobb. Én inkább úgy kérdéznék, hogy mi nem lett volna. Elsősorban nem lett volna Mohács, és a magyarság nagyarányú pusztulása, a Habsburg-uralom, a betelepülés és betelepítés, a szabadságharcok kudarca, részvétel a világháborúban és Trianon sem lett volna, sőt a mai végveszély sem fenyegetne. Akkor ez a kiegyezés nem jött létre. És ma...? De Veres Péter érzelmi oldalról is megközelíti ezt az ügyet, mert a rokonság érzelmi kötődést is jelent: „Amikor meghallottam tatárul azt a hortobágyi pásztordallamot, amelyet én mint bojtárgyerek napról napra dúdolgattam a gulya mellett, bizony mondom neked: potyogtak a könnyeim. Valami csodálatos meghiúsultság fogott el engem, az alföldi magános magyart, Európa árvagyerekeit az ezeresztendő hangok hallatára.” Miért maradt Veres Péter szava pusztába kiáltó szó csupán? Mert a tatárokról a tatárjárás jut az eszünkbe, a törökellenesség pedig annyira beleivódott a magyar köztudatba, hogy még a gyerekeket sem kímélte. Egyik gyermekmondókánk ugyanis így szól: „Gólya, gólya gilice, / Miért véres a lábad? / Török gyerek megvágta, / Magyar gyerek gyógyítja / Síppal, dobbal, nádi hegedűvel.” Remélem, ezt a mondókát ki fogják hagyni a tanítandó szövegek közül – már csak azért is, mert igaztalan vádat tartalmaz. Török gyerekek ugyanis sohasem jártak ezen a tájon, s különben is a törökök igen kedvelik a gólyákat, s nyilván, gyerekeik is. Nem csoda tehát, hogy egy török akadémikus tudomást szerezvén erről a mondókáról, méltatlankodva fölháborodott, mégpedig jogosan.

Mint ahogy nép nélkül az ország semmit sem ér, mert így előbb-utóbb elvész, az értelmiség sem ér sokat nép nélkül, mert bármit tesz, az önmagában kevés és haszontalan. A magyarság a végveszélytől csupán a maga erejében bízva nem szabadulhat meg, a szakadékból, melybe beleesett, egyedül nem húzhatja ki magát. Ehhez bizony segítségre van szüksége. Mint ahogy eddig minden kis nép csak úgy tudott boldogulni, hogy az ügye mellé mások is odaálltak: a romá-

nokhoz a franciák, a szlovákokhoz és a szerbekhez az oroszok, az osztrákokhoz meg a nyugati hatalmak együttesen. Hát a magyart ki segítette? Senki. Hiába bízott Amerikában. Nyilvánvaló, hogy nem a törököknek van szükségük magyar segítségre, hanem fordítva: nekünk van szükségünk az ő támogatásukra. Ők már régóta többször kinyilvánították rokonszenvüket irántunk. Ezt a rokonszenvet olyan nevek fémjelzik, mint Bethlen Gábor, Bocskai István, Thököly Imre, Zrínyi Ilona, Rákóczi Ferenc és Kossuth Lajos. Hát a magyar fél mit tett a közeledés érdekében? Semmit, vagy csak olyasmit, ami elriasztja, elkedvetleníti még a legjobb szándékú törököket is a közeledéstől. Kell ez nekünk? Kikhez forduljunk segítségért? Miben bízunk: az igazi rokonság helyett a tejtestvériségben – Trianon után?! Képtelenség. Persze olyan jellegű segítséget nem várhatunk a törököktől, mint amilyent szomszédaink kaptak másoktól, de öntudaterősítést igen, azt a jó érzést ugyanis, hogy nem vagyunk egyedül. Ennek az érzésnek pedig a megmaradás szempontjából igen nagy jelentősége lehet.

Sajnos, az azonos anyanyelvnek mint összekötő hídnak alig van szerepe nálunk az egymás iránti bizalmatlanság miatt, s így a párbeszéd rendszerint meddő vitává fajul, az előadást pedig néma csönd vagy egy-két semmitmondó hozzászólás követi. A szerbeknél viszont a közvetlen és kölcsönös szóbeli tájékoztatás kiválóan működik, mert a viszonylagos egységnek köszönhetően megvan az egymás iránti kölcsönös bizalom. Mi azonban még csak az ősi jelbeszédnél tartunk, így tájékoztatva egymást vagy sehogy, ezért vagyunk tájékozatlanok és bizonytalanok, s ezért nincs igazi vezetőnk sem. Nálunk tehát marad a közvetett tájékoztatás, a rádió és a tévé sugallta példák utánzása, s az írott szó, a nyomtatott betű ennél jóval gyengébb hatékonysága.

Az itteni magyar értelmiség egy részéről Gubás Jenőnek sincs jó véleménye. Úgy látja ugyanis, hogy szintén gyáván viselkedik. Törédékek cím alatt (Aracs, XII. évf. 1. szám) többek között ezeket az észrevételeit közli: „Úgy tűnik, hogy az Újvidéki Televízió magyar szerkesztősége nem képes megszabadulni a jugo-liberális szellemiségtől és szemléletmódtól... Úgy látszik, a tévé munkatársainak nem céljuk a délvidéki

magyarság nemzettudatának az erősítése, ami a megmaradásunk legfontosabb feltétele... a nemzeti büszkeség, amibe a sportsikerek is beletartoznak, az egyik leghatásosabb fegyver a beolvadás ellen.” Ha nem hat szerénytelenségnek akkor ehhez a magam észrevételeit is hoznám. Gubás Jenőnek igaza van. Igazi közíró ő, aki őszinte és nyílt elkötelezettje az itteni nehéz sorsú magyarság ügyének. Lelkiismeretes ember. Amit leír, az életbevágóan fontos, közérthető és mindig időszerű, mert széles körű az érdeklődése és ismeretei megalapozottak. Csak sajnálnivaló lenne, ha az őt és az Aracsot ért tá-

madások elkedvetlenülék a további írástól. A műkedvelő (dilettáns) szóval történő címkézést pedig nem kell komolyan venni, hiszen a maguk idejében – bizonyos körök – ezzel a szóval illeték Márai Sándort és Németh Lászlót is, hogy lejárássák őket, de csak önmagukat járatták le.

Sajnos, újabban sok jel mutat arra, hogy a megfélemlítés politikáját a megszegényítés és az elkedvetlenítés gyakorlata váltotta föl. Valakik ugyanis sportot űznek abból, hogy a magyarságnak elvegyék a kedvét mindentől. De azt hiszem, nem fog sikerrel járni ez a szálnalmas igyekezetük.

A csodaszarvas utolsó ismert tartózkodási helye, 2000